59.

59. Λίθινη λεπίδα δρεπανιού

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 3586)
Προέλευση: σπήλαιο Πηγών Κορομηλιάς Καστοριάς
Νεότερη Νεολιθική Ιβ-ΙΙ (τέλη της 5ης χιλιετίας π.Χ.)
Πυριτόλιθος, ανοιχτόχρωμος με φαιόχρωμες νευρώσεις
Ακέραιη.
Μήκ. 0,042. Πλ. 0,008–0,015. Πάχ. 0,002. Βάρος 2.

Επιμήκης, πρισματική λεπίδα. Η χρήση του εργαλείου για την κοπή χόρτου ή δημητριακών (στο σπήλαιο βρέθηκαν κόκκοι από κριθάρι) τεκμαίρεται από τη στίλβη και την αμβλύτητα στις απολήξεις των μεγαλύτερων πλευρών. Οι λεπίδες πυριτόλιθου, αυτοτελώς ή ως τμήματα σύνθετων εργαλείων, θα ήταν ένθετες σε μακρόστενα τμήματα ξύλου ή ελαφοκέρατου. Τα λίθινα ή τα οστέινα εργαλεία, τα πήλινα ή τα λίθινα σκεύη δεν παρήχθησαν στο σπήλαιο. Αντίστοιχα λίθινα εργαλεία αναφέρονται στους γειτονικούς οικισμούς της Αυγής και του Δισπηλιού, στους οποίους θα υπήρχαν επιδέξιοι τεχνίτες (λιθοξόοι, κεραμείς και άλλοι).

Trantalidou & Andreasen 2011-2012, πίν. 2, εικ. 10, ΠΚ 12.

Κ.Τ.

59. Stone sickle blade

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 3586)
Provenance: Piges Koromilias Cave, Kastoria
Late Neolithic Ib–II (late 5th millennium BC)
Flint, light-colored with greyish veining
Intact.
L. 0,042. W. 0.008–0,015. Th. 0.002. Weight 2.

Elongated, prismatic blade. The sickle gloss and bluntness of the lateral working edges indicates that the tool could have been used for cutting grass or cereals (barley grains were found in the cave). Flint blades, singly or as part of composite tools, may have been hafted to wooden or deer antler shafts. Neither the tools (stone or bone) nor the vases (clay or stone) were produced in the cave. Similar types of stone tools were found in the neighboring settlements of Avgi and Dispilio, where it is possible that skilled craftsmen (flintknappers, potters and others) lived.

Trantalidou & Andreasen 2011–2012, pl. 2, fig. 10, ΠΚ 12.

Κ.Τ.

60.

60. Λίθινη κεφαλή ροπάλου με οπή στειλέωσης

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 3591)
Προέλευση: σπήλαιο Πηγών Κορομηλιάς Καστοριάς
Νεολιθική (β΄μισό 6ης χιλιετίας π.Χ.)
Πυριγενές πέτρωμα, γάββρος
Σώζεται κατά το ήμισυ.
Ύψ. 0,062. Διάμ. οπής 0,012–0,016. Βάρος 182.

Τμήμα απιόσχημης κεφαλής ρόπαλου. Η επιφάνειά του έχει εξομαλυνθεί με τριβή. Ορατές είναι γραμμές στα τοιχώματα της οπής στειλέωσης, αποτέλεσμα της διαδικασίας διάνοιξής της. Πιθανόν έσπασε στη μέση λόγω της χρήσης της ως εργαλείου κρούσης, όπως υποδεικνύεται και από τα ίχνη φθοράς (σύνθλιψη). Τέτοιου είδους τριπτά εργαλεία αναφέρονται στη βιβλιογραφία ως «κεφαλές ροπάλων» (maceheads). Συνήθως σώζονται αποσπασματικά, κυρίως σπασμένα στη μέση. Υποθετική παραμένει η χρήση τους ως ροπάλων, σκήπτρων ή βαρών, ενώ για την ιδιαίτερα επιμελημένη κατασκευή τους επιλέγονται πετρώματα με εντυπωσιακούς χρωματισμούς και υφές.

Trantalidou & Andreasen 2011-2012, πίν. 2, εικ. 11, ΠΚΛ 11.

Γενικά για τον τύπο: Μουνδρέα-Αγραφιώτη 1996, 104. Στρούλια 2003, 575. Tsoraki 2008, 33. Palli 2015,180.

Κ.Τ.

60. Stone perforated mace-head

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 3591)
Provenance: Piges Koromilias Cave, Kastoria
Neolithic (second half of 6th millennium BC)
Igneous rock, gabbro
Partly preserved.
H. 0.062. Diam. (hole) 0.012–0.016. Weight 182.

Part of a mace head, piriform in shape. The surface has been smoothed by abrasion. Striations are visible on the walls of the hafting hole as a result of the drilling process. It was likely broken in half as a result of its use as an impact tool, as indicated by the signs of wear (crushing). Ground stone tools of this type are referred to in the relevant literature as “mace heads”. They are usually preserved fragmentary, mostly half broken. Their use as maces, scepters or weights remains hypothetical. Stones with striking colors and textures were chosen for their manufacture.

Trantalidou & Andreasen 2011-2012, pl. 2, fig. 11, ΠΚΛ 11.

Κ.Τ.

61.

61. Λίθινο δισκοειδές αντικείμενο-πώμα (;)

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 3724)
Προέλευση: σπήλαιο Πηγών Κορομηλιάς Καστοριάς
Νεότερη Νεολιθική (τέλος 6ης–αρχές 5ης χιλιετίας π.Χ.)
Ψαμμίτης
Σχεδόν ακέραιο.
Διάμ. 0,143–0,152. Πάχ. 0,023.

Πεπλατυσμένη κροκάλα ψαμμίτη δισκοειδούς σχήματος και μικρού πάχους. Φέρει απολεπίσεις στην αριστερή πλευρά ενώ η κάτω επιφάνεια είναι λειασμένη. Θα μπορούσε να έχει χρησιμοποιηθεί ως πώμα αγγείου αλλά και ως εργαλείο σε ενεργητική και σε παθητική χρήση για την τριβή υλικών. Μεγάλος αριθμός παρόμοιων αντικειμένων, αποκλειστικά από λεπτόκοκκες, ιζηματογενείς πεπλατυσμένες κροκάλες δισκοειδούς σχήματος, χωρίς οποιαδήποτε κατασκευαστική διαμόρφωση, έχουν βρεθεί στον νεολιθικό οικισμό της Αυγής Καστοριάς και έχουν ενταχθεί σε διακριτή εργαλειακή ομάδα. Η χρήση τους παραμένει αινιγματική.

Αδημοσίευτο. Γενικά για τη θέση και τα λίθινα εργαλεία, βλ. Τρανταλίδου κ.ά. 2005α. Trantalidou & Andreasen 2011–2012, 44–52. Για παρόμοια αντικείμενα, βλ. Μπεκιάρης 2018, 125–127, 265–271, εικ. 197–202.

Κ.Τ.

61. Stone disc-shaped object (lid?)

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 3724)
Provenance: Piges Koromilias Cave, Kastoria
Late Neolithic (late 6th–early 5th millennium BC)
Sandstone
Almost intact.
Diam. 0.143–0.152. Th. 0.023.

Thin, flat disc-shaped sandstone pebble, chips on the left side. The lower surface has been smoothed. It was possibly used as a vase lid, or as an active or passive grinding tool. A large number of similar objects, made exclusively of disc-shaped, fine-grained, flat sedimentary pebbles, without traces of processing, were found at the Neolithic settlement at Avgi, Kastoria, and have been assigned to a specific tool type. Their use remains enigmatic.

Unpublished. For general information about the site and the stone tools, see Trantalidou et al. 2005. Trantalidou & Andreasen 2011–2012, 44–52. For similar objects, see Μπεκιάρης 2018, 125–127, 265–271, figs. 197–202.

Κ.Τ.

62.

62. Βότσαλο κρουστήρας

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 3716)
Προέλευση: σπήλαιο Πηγών Κορομηλιάς Καστοριάς
Νεότερη Νεολιθική (τέλος 6ης–αρχές 5ης χιλιετίας π.Χ.)
Ασβεστόλιθος
Ακέραιο.
Μήκ. 0,128. Πλ. 0,094. Πάχ. 0,079.

Ασβεστολιθικό επίμηκες βότσαλο, το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί, απευθείας χωρίς περαιτέρω διαμόρφωση, ως εργαλείο κρούσης. Φέρει ενεργητικά ίχνη κρούσης στα άκρα και στις πλευρές του, ενώ είναι πιθανό να έχει χρησιμοποιηθεί και σε εργασίες τριβής. Ασβεστολιθικά βότσαλα ήταν διαθέσιμα στην κοίτη του Λιβαδοπόταμου, στη δεξιά όχθη του οποίου διανοίγεται το σπήλαιο.

Οι κρουστήρες, εργαλεία ευκαιριακού σχεδιασμού, σπάνια επιδέχονται παρεμβάσεις μορφοποίησης, ενώ παράλληλα παρουσιάζουν ευελιξία στον τρόπο χρήσης τους. Πιστεύεται ότι ήταν χρήσιμοι σε ποικίλες καθημερινές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα στη διαμόρφωση και τη συντήρηση άλλων εργαλείων καθώς και τη θραύση καρπών και οστών.

Αδημοσίευτο.

Γενικά για τη θέση και τα λίθινα εργαλεία, βλ. Τρανταλίδου κ.ά. 2005α. Trantalidou & Andreasen 2011-2012, 44-52.

Κ.Τ.

62. Pebble pounder

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 3716)
Provenance: Piges Koromilias Cave, Kastoria.
Late Neolithic (late 6th–early 5th millennium BC)
Limestone
Intact.
L. 0.128. W. 0.094. Th. 0.079.

Elongated limestone pebble, used directly as a percussion tool without further processing. It has active impact marks on its edges and sides, and was probably used for abrasive work. Limestone pebbles were available in the Livadopotamos riverbed below the cave. Pounders, tools of expedient design, are seldom amenable to any further processing. Flexible in the way they could be used, they were probably important for a variety of everyday activities, such as manufacturing and maintaining other tools, and crushing grain and bones.

Unpublished.

For general information on the site and stone tools, see Τρανταλίδου κ.ά. 2005α. Trantalidou & Andreasen 2011–2012, 44–52.

K.T.

63

63. Λίθινη σφύρα με οπή στειλέωσης

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 3589)
Προέλευση: σπήλαιο Πηγών Κορομηλιάς Καστοριάς
Νεολιθική (β΄μισό 6ης χιλιετίας π.Χ.)
Πυριτικό ορυκτό, σερπεντίνης
Ακέραιη με περιορισμένες αποκρούσεις.
Ύψ. 0,104. Πλ. 0,036–0,037. Βάρος 291.

Εργαλείο τριπτού λίθου με αιχμηρή αλλά αμβλεία ακμή, πιθανόν σφύρα. Στη φτέρνα και στην ακμή είναι ορατά ίχνη κρούσης. Επιμήκεις γραμμώσεις, ίχνη της κατασκευής του εργαλείου, είναι ορατές περιμετρικά. Φέρει έκκεντρη οπή στειλέωσης γύρω από την οποία παρατηρούνται φθορά και αποκόλληση φολίδων.

Trantalidou & Andreasen 2011-2012, πίν. 2, εικ. 11. ΠΚΛ 12.

Κ.Τ.

63. Stone hammer with hafting hole

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 3589)
Provenance: Piges Koromilias Cave, Kastoria
Neolithic (second half of the 6th millennium BC)
Silicate mineral, serpentine
Intact, chipping in places.
H. 0.104. W. 0036–0.037. Weight 291.

Ground stone tool with pointed but blunt hammer edge. There are clear traces of percussion on the pointed edge and butt. Longitudinal manufacturing striations are visible on all sides. It has an off-center shaft hole around which wear and flake detachment can be seen.

Trantalidou & Andreasen 2011–2012, pl. 2, fig. 11, ΠΚΛ 12.

Κ.Τ.

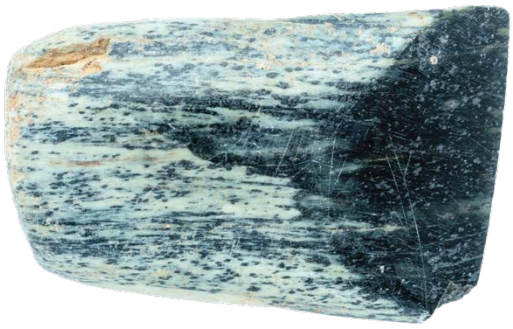

64.

64. Λίθινος μικρογραφικός πέλεκυς

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 3588)
Προέλευση: σπήλαιο Πηγών Κορομηλιάς Καστοριάς
Μέση Νεολιθική (5900/5600–5400/5300 π.Χ.)
Πυριτικό ορυκτό, σερπεντίνης
Ακέραιος.
Πλ. 0,027. Ύψ. 0,045. Βάρος 31.

Μικρών διαστάσεων εργαλείο τριπτού λίθου με κόψη, σχεδόν ορθογώνιο στο περίγραμμα. Η ευθύγραμμη κόψη είναι στιλβωμένη και στις δύο πλευρές της, ενώ η μία γωνία της είναι κατεστραμμένη. Οι ελαφρώς ακανόνιστες μακρές πλευρές είναι μόνον επιφανειακά στιλβωμένες. Τα διαφορετικά εργαλεία από σερπεντίνη λίθο αποκαλύφθηκαν στον ίδιο ορίζοντα και σε μικρή απόσταση μεταξύ τους. Σε βιοποριστικό επίπεδο, ίσως να αποτελούσαν τον φορητό εξοπλισμό του μετακινούμενου κτηνοτρόφου, τον οποίο είχε αποκτήσει ανταλλάσσοντας άλλα αγαθά.

Trantalidou & Andreasen 2011–2012, πίν. 2, εικ. 11, ΠΚΛ 13.

Κ.Τ.

64. Stone miniature axe

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 3589)
Provenance: Piges Koromilias Cave, Kastoria
Middle Neolithic (5900/5600–5400/5300 BC)
Silicate mineral, serpentine
Intact.
W. 0.027. H. 0.045. Weight 31.

Small ground stone tool with one cutting edge, almost rectangular in shape. The straight cutting edge is polished on both sides and one of its corners is damaged. The slightly irregular long sides are only superficially polished. Several serpentinite tools were uncovered on the same horizon in close proximity to each other. At a subsistence level, they may have been the portable equipment of a transhumant herder, acquired through the exchange of other goods.

Trantalidou & Andreasen 2011–2012, pl. 2, fig. 11, ΠΚΛ 13.

Κ.Τ.

65.

65. Λίθινος μικρογραφικός πέλεκυς

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 3590)
Προέλευση: σπήλαιο Πηγών Κορομηλιάς Καστοριάς
Μέση Νεολιθική (5900/5600–5400/5300 π.Χ.)
Πυριτικό ορυκτό. Σερπεντινίτης
Ακέραιος.
Πλ. 0,028. Ύψ. 0,039.

Εργαλείο τριπτού λίθου με κόψη, ασύμετρου περιγράμματος και μικρών διαστάσεων. Η ελαφρώς ασύμμετρη πεπλατυσμένη κόψη είναι κυρτή και στιλβωμένη και στις δύο πλευρές της. Πιθανόν έχει έρθει σε επαφή με φωτιά. Τα μικρά λειασμένα εργαλεία (πελεκάκια, αξίνες, σμίλες) μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τις λεπτές εργασίες εκτός και εντός σπηλαίου, όπως ήταν η κοπή κλαδιών και η μορφοποίηση των στηριγμάτων και των περιμετρικών βεργών μιας κυκλικής καλαθόπλεκτης καλύβας. Αποτυπώματα αυτής της αρχέγονης αρχιτεκτονικής βρέθηκαν εντός του βραχώδους εγκοίλου. Στόχο είχαν την προφύλαξη των διαμενόντων από τη σταγονορροή, αλλά και τον διαχωρισμό ενδιαιτημάτων ζώων και ανθρώπων.

Trantalidou & Andreasen 2011–2012, πίν. 2, εικ. 11, ΠΚΛ 17.

Κ.Τ.

65. Stone miniature axe

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 3590)
Provenance: Piges Koromilias Cave, Kastoria
Middle Neolithic (5900/5600–5400/5300 BC)
Serpentinite
Intact.
W. 0.028. H. 0.039.

Small, asymmetrical ground stone tool with one cutting edge. The slightly irregular flattened cutting edge is curved and polished on both sides. It has probably come in contact with fire. Such small polished stone tools (small axes, adzes, chisels) were likely used for delicate work both inside and outside the cave, for example cutting branches and shaping the supports and peripheral bars of a circular thatched hut. Remains of this primitive architecture have been found inside the rocky enclosure. Their purpose was to protect cave inhabitants from dripping water, and to separate human and animal habitats.

Trantalidou & Andreasen 2011–2012, pl. 2, fig. 11, ΠΚΛ 17.

Κ.Τ.

66.

66. Λίθινο περίαπτο

Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας (Μ 749)
Προέλευση: σπήλαιο Ροδοχωρίου Ημαθίας
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Μάρμαρο
Πλήρες
Πλ. 0,055. Ύψ. 0,065.

Μαρμάρινο περίαπτο, το οποίο φέρει συμμετρικά στις δύο του πλευρές τέσσερις οπές ανάρτησης.

Πέτσας 1964. Rodden 1964, 117, πίν. 8Α.Β.

Ι.Γ., Γ.Σ.

66. Stone pendant

Archaeological Museum of Veroia (M 749)
Provenance: Rodochori Cave, Imathia
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Marble
Intact.
W. 0.055. H. 0.065.

Marble pendant with four suspension through-holes located symmetrically on the two sides.

Πέτσας 1964. Rodden 1964, 117, pl. 8 A.B.

I.G., G.S.

67.

67. Τροπιδωτό ανοιχτό αγγείο

Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας (Π 1052)
Προέλευση: σπήλαιο Ροδοχωρίου Ημαθίας
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Πηλός
Συμπληρωμένο.
Ύψ. 0,075. Διάμ. χείλους 0,245. Διάμ. βάσης 0,125.

Χειροποίητο, τροπιδωτό ανοιχτό αγγείο, χωρίς ιδιαίτερη διαμόρφωση βάσης. Φέρει μαστοειδείς αποφύσεις στο ύψος της τροπίδωσης. Γάνωμα τεφρό εξωτερικά και υπέρυθρο εσωτερικά.

Πέτσας 1964. Rodden 1964, 116–117.

Ι.Γ., Γ.Σ.

67. Carinated open vase

Archaeological Museum of Veroia (Π 1052)
Provenance: Rodochori Cave, Imathia
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Clay
Intact.
H. 0.075. Diam. (rim) 0.245. Diam. (base) 0.125.

Handmade carinated open vase with unmodified base and mastoidal apophyses at the height of the carination. Gray slip on the outer surface and light red slip on the inner.

Πέτσας 1964. Rodden 1964, 116–117.

I.G., G.S.

68.

68. Τροπιδωτό ανοιχτό αγγείο

Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας (Π 1046)
Προέλευση: σπήλαιο Ροδοχωρίου Ημαθίας
Χρονολόγηση: Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Πηλός τεφρός
Συμπληρωμένο.
Ύψ. 0,11. Διάμ. χείλους 0,20. Διάμ. βάσης 0,075.

Χειροποίητο, τροπιδωτό ανοιχτό αγγείο, χωρίς ιδιαίτερη διαμόρφωση βάσης. Φέρει μαστοειδείς αποφύσεις στο ύψος των τροπιδώσεων και εγχάρακτα γεωμετρικά σχήματα στο σώμα του αγγείου.

Πέτσας 1964. Rodden 1964, 116–117.

Ι.Γ., Γ.Σ.

68. Carinated open vase

Archaeological Museum of Veroia (Π 1046)
Provenance: Rodochori Cave, Imathia
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Clay
Intact.
H. 0.11. Diam. (rim) 0.20. Diam. (base) 0.075.

Handmade carinated open vase with unmodified base, and mastoidal apophyses at the height of the carination. Geometric type motifs are incised on the body of the vase.

Πέτσας 1964. Rodden 1964, 116–117.

I.G., G.S.

69.

69. Οστέινο ξέστρο

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 1377)
Προέλευση: σπήλαιο Αποθήκη Ανταρτών, Σπηλαιοπάρκο Λουτρών Λουτρακίου Πέλλας
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Οστό
Αποσπασματικό. Λείπει μικρό τμήμα του άνω μέρους.
Μήκ. 0,05. Πλ. 0,01. Πάχ. 0,04.

Τμήμα οστέινου εργαλείου με κόψη, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως ξέστρο. Προέρχεται από τον κατά μήκος τεμαχισμό μακρού οστού αιγοπροβάτου. Διατηρείται μόνο τμήμα της διάφυσης και φέρει ενεργό άκρο με κυρτή ακμή. Η εξωτερική επιφάνεια φέρει λείανση και ίχνη χρήσης. Λείανση παρατηρείται και στις ακμές της αυλάκωσης στην οπίσθια όψη. Στο άλλο άκρο φέρει σπάσιμο. Η χρήση του συνδέεται με την εξυπηρέτηση καθημερινών αναγκών των νεολιθικών ομάδων, όπως επεξεργασία δερμάτων, πηλού και ξύλου. Το ξέστρο, όπως και τα υπόλοιπα οστέινα εργαλεία που προέρχονται από το σπήλαιο, κατασκευάστηκε από οστό ζώου που καταναλώθηκε, συνήθης πρακτική κατά τη νεολιθική περίοδο.

Γενικά για τη θέση, βλ. Ιντζέ & Σύρος 2012. Για παρόμοια, βλ. Χατζούδη 2002, 614, 624, σχ. 4α–β. Γραμμένος κ.ά. 1992, 481, σχ. 5:1, 5:2. Για οστέινα εργαλεία, βλ. Χρηστίδου 2013, 9–13.

Ζ.Ι.

69. Bone scraper

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 1377)
Provenance: Apothiki Antarton Cave, Speleopark, Loutra Loutrakiou, Pella
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Bone
Intact, with a small section of the upper part missing.
L. 0.05. W. 0.01. Th. 0.04.

Part of a bone cutting tool, used as a scraper. Made of a longitudinal strip of a long bone from a sheep or goat, only part of the diaphysis is preserved. The active end has a curved edge, while there are traces of abrasion and use on the outer surface. The edges of the groove on the back are also abraded, while on the other end, there is a break. It was used for day-to-day tasks by Neolithic groups, such as the processing of hides or working with clay and wood. Like other bone tools found in the cave, the scraper was made from the remains of animals consumed, a common practice during the Neolithic.

For the site in general, see Ιντζέ & Σύρος 2012, 225–232. For similar tools, see Χατζούδη 2002, 614, 624, figs. 4a–b. Γραμμένος κ.ά. 1992, 481, figs. 5:1, 5:2. For other bone tools, see Χρηστίδου 2013, 9–13.

Ζ.Ι.

70, 71, 72, 73.

70, 71, 72, 73. Οστά βοοειδών και αιγοπροβάτων με ίχνη κοπής

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 1378, 1379, 1380, 1383)
Προέλευση: σπήλαιο Αποθήκη Ανταρτών, Σπηλαιοπάρκο Λουτρών Λουτρακίου Πέλλας
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Οστό
Αποσπασματικά.
70: Μήκ. 0,147. Πλ. 0,024. Πάχ. 0,009.
71: Μήκ. 0,059. Πλ. 0,012. Πάχ. 0,008.
72: Μήκ. 0,051. Πλ. 0,006. Πάχ. 0,004.
73: Μήκ. 0,087. Πλ. 0,01. Πάχ. 0,004.

Τμήματα οστών από πλευρά βοοειδών και αιγοπροβάτων με ίχνη κοπής από αιχμηρά εργαλεία. Τα ίχνη εμφανίζονται εγκάρσια, είτε μεμονωμένα είτε σε ομάδες, σε μία ή και στις δύο επιφάνειες των οστών. Οι εν λόγω κοπές συνδέονται με τον τεμαχισμό και τη θραύση των οστών, στο πλαίσιο των διατροφικών συνηθειών και των πρακτικών κατανάλωσης της τροφής από τους ενοίκους του σπηλαίου. Παράλληλα, ενδέχεται να αποτελούν μάρτυρες της προσπάθειας κατασκευής οστέινων εργαλείων.

Αδημοσίευτα.

Για τα οστέινα αντικείμενα, βλ. Χατζούδη 2002, 609–626. Για παρόμοια ίχνη, βλ. Γιαννούλη 2002, 700, σχ. 5. Γιαννούλη 2004, 501, εικ. 1.

Ζ.Ι.

70, 71, 72, 73. Bones of cattle and sheep or goats with cut marks

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 1378, 1379, 1380, 1383)
Provenance: Apothiki Antarton Cave, Speleopark, Loutra Loutrakiou, Pella
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Bone
Intact.
70: L. 0.147. W. 0.024. Th. 0.009.
71: L. 0.059. W. 0.012. Th. 0.008.
72: L. 0.051. W. 0.006. Th. 0.004.
73: L. 0.087. W. 0.01. Th. 0.004.

Bone fragments from cattle and sheep with cut marks made by sharp tools. The marks are transverse, either individually or in groups, on one or both surfaces, and are associated with actions of chopping and breaking bones in the context of dietary and food consumption practices by cave occupants. At the same time, they may also represent attempts to produce bone tools.

Unpublished.

For the bone objects, see Χατζούδη 2002, 609–626. For similar traces, see Γιαννούλη 2002, 700, fig. 5. Γιαννούλη 2004, 501, fig. 1.

Ζ.Ι.

74.

74. Λίθινη λεπίδα

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 1386)
Προέλευση: σπήλαιο Αποθήκη Ανταρτών, Σπηλαιοπάρκο Λουτρών Λουτρακίου Πέλλας
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Πυριτόλιθος
Ακέραιη.
Μήκ. 0,034. Πλ. 0,013. Πάχ. 0,02.

Λίθινο εργαλείο κοπής από απολεπισμένο λίθο (λεπίδα). Έχει κατασκευαστεί από ανοιχτό καστανό πυριτόλιθο. Διατηρεί δύο παράλληλες ακμές στην άνω επιφάνεια. Η αριστερή πλευρά είναι πιο στενή και με ιδιαιτέρως λειασμένη κόψη. Η κόψη της δεξιάς πλευράς φέρει πολύ μικρές οδοντώσεις και είναι πιο αιχμηρή. Λίγες οδοντώσεις παρατηρούνται και στην αριστερή πλευρά κόψης πλησίον του απώτερου άκρου. Η βάση του εργαλείου είναι επίπεδη. Στο εγγύτερο άκρο διακρίνεται ελαφρώς διογκωμένος βολβός κρούσης.

Αδημοσίευτο.

Για παρόμοιο, βλ. Σκουρτοπούλου 2000, 291, εικ. 17.1:11.

Ζ.Ι.

74. Stone blade

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 1386)
Provenance: Apothiki Antarton Cave, Speleopark, Loutra Loutrakiou, Pella
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Flint
Intact.
L. 0.034. W. 0.013. Th. 0.02.

Chipped stone cutting tool (blade) made on light brown flint, with two parallel ridges on the upper surface. The left edge is narrower, while the right has very small serrations and is sharper. A few serrations are also present on the left edge near the distal end. The butt is flat, while the rounded bulb is pronounced.

Unpublished.

For a similar tool, see Σκουρτοπούλου 2000, 291, fig. 17.1:11.

Ζ.Ι.

75.

75. Οστέινο ξέστρο

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 1387)
Προέλευση: σπήλαιο Αποθήκη Ανταρτών, Σπηλαιοπάρκο Λουτρών Λουτρακίου Πέλλας
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Οστό
Αποσπασματικό.
Μήκ. 0,137. Πλ. 0,025. Πάχ. 0,005.

Οστέινο εργαλείο με κόψη από μακρό οστό βοοειδούς που χρησιμοποιήθηκε ως ξέστρο. Προέρχεται από τον κατά μήκος τεμαχισμό του οστού. Φέρει κυρτό ενεργό άκρο, διαμορφωμένο με λοξότμηση της διάφυσης στην οπίσθια όψη του εργαλείου. Οι ακμές της αυλάκωσης στη δευτερεύουσα πλευρά, που αποτελούν συνέχεια του ενεργού άκρου, φέρουν λείανση μέχρι το μέσο περίπου του μήκους του εργαλείου. Η διαμόρφωση αυτή θα μπορούσε να αποδοθεί στην κατά τη χρήση του τριβή του αντικειμένου με άλλα υλικά, κυρίως εύκαμπτα ή οργανικά, όπως το δέρμα και ο πηλός.

Αδημοσίευτο.

Για παρόμοια, βλ. Χατζούδη 2002, 614, 624, σχ. 4α–β. Γραμμένος κ.ά. 1992, 481, σχ. 5.1, 5.2.

Ζ.Ι.

75. Bone scraper

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 1387)
Provenance: Apothiki Antarton Cave, Speleopark, Loutra Loutrakiou, Pella
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Bone
Intact.
L. 0.137. W. 0.025. Th. 0.005.

Bone tool with a cutting edge that was used as a scraper, made from a split shaft of a bovid long bone. The active end is curved, shaped by chamfering the diaphysis on the back of the tool. The edges of the groove on the secondary side, which are a continuation of the active end, are polished to around the middle of the tool. These traces of polish could have resulted from use, especially the processing of flexible or organic materials such as leather or clay.

Unpublished.

For similar objects, see Χατζούδη 2002, 614, 624, figs. 4α–β. Γραμμένος κ.ά. 1992, 481, figs. 5.1, 5.2.

Ζ.Ι.

76.

76. Λίθινη λεπίδα

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 1394)
Προέλευση: σπήλαιο Αποθήκη Ανταρτών, Σπηλαιοπάρκο Λουτρών Λουτρακίου Πέλλας
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Πυριτόλιθος
Ακέραιη.
Μήκ. 0,061. Πλ. 0,013. Πάχ. 0,04.

Λίθινο εργαλείο κοπής από απολεπισμένο λίθο (λεπίδα). Έχει κατασκευαστεί από γκριζωπό πυριτόλιθο. Στην άνω επιφάνεια φέρει δύο κάθετες ακμές, οι οποίες συγκλίνουν προς το εγγύτερο άκρο. Οι απολήξεις των δύο μακρών πλευρών φέρουν διαμόρφωση από σειρά μικρών διαδοχικών οδοντώσεων. Η βάση του εργαλείου είναι επίπεδη.

Αδημοσίευτο.

Πρβλ. Σκουρτοπούλου 2000, 291, εικ. 17.1:14.

Ζ.Ι.

76. Stone blade

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 1394)
Provenance: Apothiki Antarton Cave, Speleopark, Loutra Loutrakiou, Pella
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Flint
Intact.
L. 0.061. W. 0.013. Th. 0.04.

Chipped stone cutting tool (blade) made on grayish flint. On the upper surface are two ridges which converge towards the proximal end. Along both distal edges are a series of small successive serrations, while the butt is flat.

Unpublished.

Cf. Σκουρτοπούλου 2000, 291, fig. 17.1:14.

Ζ.Ι.

77.

77. Ψήφος (χάντρα) από όστρεο

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 1396)
Προέλευση: σπήλαιο Αποθήκη Ανταρτών, Σπηλαιοπάρκο Λουτρών Λουτρακίου Πέλλας
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Όστρεο
Ακέραιη.
Διάμ. 0,018. Πάχ. 0,006. Διάμ. οπής 0,003.

Χάντρα λευκού χρώματος από όστρεο. Φέρει κωνικό σχήμα και διαμπερή οπή στο κέντρο. Διακρίνεται λείανση στις επιφάνειες ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας κατά την κατασκευή της. Η οπή είναι ευθεία και συμμετρική. Τα όστρεα αποτελούσαν βασική πρώτη ύλη για την κατασκευή κοσμημάτων κατά τη Νεολιθική περίοδο. Οι ιδιότητές τους ως προς το χρώμα, το σχήμα και τη σχετικά εύκολη επεξεργασία αποτέλεσαν βασικά κριτήρια για την επιλογή τους. Η χάντρα ως στοιχείο κόσμησης μεταφέρθηκε στο εσωτερικό του σπηλαίου από τις νεολιθικές ομάδες που χρησιμοποιήσαν το χώρο για κατάλυμα.

Αδημοσίευτο.

Για χάντρες από όστρεο, βλ. Karali-Yannakopoulou 1997, 200–211, πίν. 56:6.

Ζ.Ι.

77. Shell bead

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 1396)
Provenance: Apothiki Antarton Cave, Speleopark, Loutra Loutrakiou, Pella
Late Neolithic (5400/5300–4500 B.C)
Shell
Intact.
Diam. 0.018. Th. 0.006. Diam. (hole) 0.003.

White bead made of shell. Conical in shape and with a through-hole in the center, the surfaces of which are polished as a result of abrasion during manufacture. The through-hole is straight and symmetrical. Shells were a common raw material used in the manufacture of jewelry during the Neolithic period, mainly selected for their properties in terms of color, shape, and relative ease of processing. This bead, a piece of decorative jewelry, was carried into the cave by Neolithic groups who used the area as a living space.

Unpublished.

For shell beads, see Karali-Yannakopoulou 1997, 200–211, pl. 56:6.

Z.I.

78.

78. Κύπελλο

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (ΣΒΕ 1436)
Προέλευση: σπήλαιο Αποθήκη Ανταρτών, Σπηλαιοπάρκο Λουτρών Λουτρακίου Πέλλας
Νεότερη Νεολιθική (5400/5300–4500 π.Χ.)
Πηλός, λεπτόκοκκος με μικρή συγκέντρωση προσμείξεων
Αποσπασματικό.
Ύψ. 0,042. Διάμ. χείλους 0,11.

Χειροποίητο αγγείο. Το μεγαλύτερο μέρος του έχει σωθεί. Ανοιχτό και ημισφαιρικό σώμα, φέρει κοίλη βάση και επίπεδο χείλος. Το χρώμα του αγγείου είναι καστανό και διατηρεί ίχνη από νέφη στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια. Διακρίνονται ίχνη επεξεργασίας από τη λείανση των επιφανειών του. Το κύπελλο χρησιμοποιήθηκε για την κατανάλωση της τροφής από τις νεολιθικές ομάδες στον χώρο συγκέντρωσής τους εντός του σπηλαίου.

Αδημοσίευτο.

Ζ.Ι.

78. Cup

Ephorate of Palaeoanthropology-Speleology (ΣΒΕ 1436)
Provenance: Apothiki Antarton Cave, Speleopark, Loutra Loutrakiou, Pella
Late Neolithic (5400/5300–4500 BC)
Fine-grained clay with a few inclusions
Intact.
H. 0.042. Diam. (rim) 0.11.

Handmade cup, most of which is preserved. The body of the vase is open and hemispherical in shape, with a concave base and flat rim. Brown in color, the inner and outer surfaces retain traces of clouds, while evidence for polishing is also visible. The cup was used for the consumption of food by Neolithic groups during gatherings inside the cave.

Unpublished.

Ζ.Ι.